

A GERUSIJA KIÁLTVÁNYA

Geruziánusnak lenni annyit tesz, mint kiszonyatosnak öregnek lenni. Tapasztalatunknak köszönve lettünk a vének tanácsának tagjai. Az Evrotasz mentén nőttünk föl, részt vettünk a kegyetlen háborúban, és megérdemeltük, hogy jogunk legyen önállóan dönteni életről és halálról, a felelősség túlsó oldalán álljunk. Vének vagyunk, még Matuzsálemmel is versenyre kelhetnénk. Van a bölcselet történetének egy gazdag hagyománya, amely szerint csak a vén lehet bölcs, és a fiatalok az ő áldozatai: Szókratésztől, akit az ifjú athéni polgárok megrontásával vádoltak, egészen Negriig, aki az *il cattivo maestro* csúfnevet kapta, mivel túl veszélyesnek bizonyult a hallgatói számára. Még egyszer: nagyon öregek vagyunk. A faszunk már évek óta nem áll föl, a mellünk már régtől fogva lóg. Mi csak a fogalmakkal hódíthatunk. Alkibiádész nem tud ellenállni elméleti auránknak, a páduai diáklányok nem tudnak szembeszállni a gondolkodásmódunkkal – főként a bolognai diákok és diáklányok védtelenek velünk szemben, és egyik elsődleges célunk, az alternatívák megmutatásával, éppen az ő befolyásolásuk. Mindenképpen meg fogjuk őrizni a spártai örökséget, a végletekig húiek vagyunk hozzá: aszkétákként utasítjuk el az „Enjoy!” imperatívuszát, az elmélet militarizálásával kívánunk kárt okozni a butaságnak, fogalmi fegyelemmel alázzuk meg a konformizmust. Geruziánusnak lenni annyi, mint gerillának lenni, Geronimónak¹ lenni.

¹ Az Amerikai Egyesült Államokban élő csirikava apacsok törzsi vezetője (1829–1909), aki hosszú háborút vívott a törzsi területeket elfoglaló európai telepesek ellen. (A lábjegyzetek a szerkesztő megjegyzései.)

A fogalmak a mi fegyvereink, készek vagyunk háborús gépezetekként használni őket. „Fiatal vagy még, Szókratész (...), s még nem ragadott úgy meg a filozófia”² – mondja Platón Parmenidésze, aki azt a tanácsot adja, hogy mielőbb meg kell öregednie, hisz a dialektika nem gyermekeknek való játékszer. Ugyanígy Hegel és Marx is azt sulykolják, hogy a fiatal emberek nem érthetik meg a dialektika legfontosabb elveit, a tagadás erejét és az ellentmondás feszültségét, ezért át kell alakítanunk őket: az öreggé válás a radikális elmélet kiterjesztése. A bölcselet alapvetően öreg! Nem is kíván fiatal lenni, se lendületes, se lobogó, se az élvezet helye – a neoliberalizmus ideális helye –, ahol az örök ifjúság hirdetői árulják a ráncosodás elleni szereiket... A bölcselet nem felüdülés, nem eksztázis, hanem erőfeszítés, fáradtság, tehát öregedés. A gondolat ráncos, és az is akar lenni! Mindenki, aki a hatásunk alá kerül, bekapcsolódik a harcba. Mi nem vagyunk gerontológusok. Mi nem az öregedés tüneteit vizsgáljuk, hanem kihasználjuk minden előnyét. Mi öregek vagyunk.

Az öregség nem biológia, az öregség az új szubjektivitás. Változtassuk meg a szubjektivitást, váljunk geruziánusokká! Nem az évek számától függ, hogy valaki öreg-e. Az öregséghez bátorság kell!

We can't change the country. Let us change the subject!

Abban a társadalomban, ahol a tudás nem áru, és nem a piac az érték monoteista mérceje, a filozófus pedig nem az emberi erőforrások menedzsere, egy ilyen geruziánus talán nem is lenne saját *raison d'être*-je. A harcvo-nal, amelyet elfoglalunk, abból az igazságtalan helyzetből adódik, amelyekbe a filozófia és az elmélet ma belekényszerült. A megfelelő válasz a radikális gondolkodás. Ezért a geruziánus bölcseleti politika mindennek a fejtetőre állítása: öregnek születünk, azzá fejlődünk, az öregkorból indultunk el a fiatal-sággal való találkozóra.³ Ezt pedig úgy csi-

² Platón: *Parmenidész*, 130e. (Kövendi Dénes ford.)

³ Vö. még David Fincher *Benjamin Button különös élete* című film-jével (2008).

náljuk, hogy a fiatalaságot öregedésre csábítjuk, arra, hogy megvesse az ifjúsági mozgalmak, a pártok ifjúsági tagozatainak elméletét, a világmegváltó fiatalokat, a gyerekcipőben járó fiatalaságot stb. Határozottan elutasítjuk a fiatalok szokszínű aktivizmusát is, de a passzív módon fogyasztó fiatalokat is, ezeket az önkéntes és boldog rabszolgákat, akik büszkén viselik láncukat – ez minden úr legtitkosabb vágya.

A mi fegyverünk, a világ feje tetejére állítása nem pusztán extrahálása egy már meglévő fogalomnak, a kapott többlet utólagos alárendelésével egy másik értékrendszernek – ami tulajdonképpen ugyanaz, mint a korábbi rendszer, csak a feje tetejére állítva. A kifordítás, a fejtetőre állítás egyúttal új mozgást is jelent, tehát nem ugyanazon mozgás ellentétes irányúvá tételét, semmiképpen sem ismétlést, ami majd visszavisz bennünket az ifjúság „régis szép napjaiba”, mert azok a „régis szép napok”, amelykről mindig azt állítják, hogy meg kell élni és ki kell élvezni őket, nem is léteztek soha. Mégis, mindig is öregek voltunk, évszázadok brutális tapasztalataival a hátunkon, ezért el kell tűnődnünk: miért rövidítenénk meg magunkat ezekkel az évszázadokkal, amikor a korunkat számoljuk éppen? Ha elkerüljük az önmeg rövidítés élvezetét, eszünkbe jut majd a saját őstörténetünk: a predesztináltságot arra a világra, amelyet nem ízlelhetünk, nem láthatunk, nem hallhatunk, és amely világban ennek ellenére egyféle brutális logika érhető tetten. Vénségünkre szembesülni ezzel a logikával annyi, mint megsejteni, hogy ez nem annak az életnek a világa, amelyben az ifjúság „régis szép napjai” megélhetőek lennének, hanem egy másik világ; neve is van: a termelés világa! A fejtetőre állítás tehát annyit jelent: az áru-sugarút pánfetiszta termelésének világát a fogalombarikádok termelésévé változtatni! Tanuljunk meg eltávolodni a tehetetlenségtől, tanulgassuk a megtorpanást és az elindulást is. Válgassuk egy-egy az új mozdulattal. Csak ily módon sejtethetjük meg azt az életet, amit állítólag szavatolnak a számukra, így válunk motiválttá, hogy elutasítsuk a gyengébb minőségű gyár-

tók szimulákromaival történő önkielégítést. Mint amikor gyerekként azt kiabáltuk, hogy „eredetis akarunk!”, most az eredeti és az új öregei leszünk.

Öregnek lenni annyi, mint geruziánusnak lenni. Az öregség egyetemesség. Mindenki lehet öreg, ha elhatározza, hogy elméleti fegyvert vesz a kezébe. Gerúzia az a hely, ahonnan célozni lehet...

A Gerusija: dolog. Stvar.⁴ Dologiság–öregség. És mi mind öreg dolgok vagyunk.

Simone de Beauvoir pompás könyvet írt az öregségről. Számára az öregség egy külön hely, mert „kiválóan leleplezi a kizsákmányolás rendszerét, amelyben élünk”. Tudjuk, hogy az állam hogyan veti ki magából a termelni nem tudó munkásokat és munkásnőket, akik az öregkor felé közelednek, és akik már haszontalanok az érték-többlet megteremtése szempontjából. Tudjuk, miként nem gondoskodnak a nyugdíjasokról, és hogyan fest mindez abban a társadalomban, amelyik elhagyja a szociális állam kereteit. Az öregek azok, akik már nem adják át magukat az élvezeteknek. Öregnek lenni tehát annyi, mint üres térben állni – s egy ilyen helyen történhetnek új dolgok is.

Világ öregei, egyesüljünk!

Ha a bölcseletért folytatott harc társul a politikai fölvilágosításért folytatott harccal, akkor mindkettő egyetlen szervezési elven alapszik: a határozott munkások munkáján (Lacan). Egy üres mezőt nyitottunk, amit csak a munka és a bölcseleti fegyverem foglal el. Mindenki része lehet ennek a mezőnek, és bárkivé válhat, ha elfogadja a munkát önmeghatározásként. A mi szubjektivitásunk ennek a – világos és becsületes ideák elérésében, az újraoktatásban, az újraértelmezésben

⁴ A *Gerusija* folyóiratának elnevezése, jelentése: „dolog”. A szerb nyelvű eredeti szöveg itt a – kantianus-heideggeriánus-lacaniánus áthallással is bíró – *dolog* („stvar”) fogalma és az *öreg* („starac”) szó összevonásával játszik.

folytatott munkának – a folyamatos eredménye. És tudatában vagyunk annak, hogy a munka kapitalista bitorlásának korában egy ilyen fölállást könnyű lesz azzal megvádolni, hogy meddő és használhatatlan elméletgyártás, elvont és irreális. De az, ami a hatalom aktuális logikája számára irreális, az számunkra éppenséggel kívánatos, lehetetlen és szükségszerű hely – kezdőállás egy pozícióért folytatott harcban, a bölcséleti és fogalmi hegemoniához vezető hosszú és fájdalmas menetelésben. Az új politikai és erkölcsi horizont megteremtésére képes közös szimbolikus univerzum meghódítása az az út, amelyen a mi bölcséleti munkánk halad.

A kapitalizmus, mint a nem-érzéki érzékiség világa, tulajdonképpen a reális absztrakciók birodalma. Lévéen a kapitalizmus, mint olyan, absztrakt – és a kizsákmányolás nem biológiai vagy személyes jellegű, hanem mindenekelőtt strukturális, tehát láthatatlan és személytelen –, a kapitalizmus elleni harc csak az elmélet eszközeivel lehetséges. Ez erőteljes tézis: az első emancipáló vállalkozásról van szó, amely megfelelő elmélet nélkül nem lehet eredményes. Történelmi szempontból elmondhatjuk, hogy az antikapitalista harc ez ideig csak a kapitalizmus előtti társadalmakban volt eredményes – tehát ott, ahol létezett látható társadalmi osztály, látható dominancia, mint a *ressentiment* lehetséges tárgya, mint nyilvánvaló ellenfél. A tevékenység igazi kihívását a következő kérdés tartalmazta: hogyan tehetünk bármit a nem-érzéki érzékiség világa ellen?

A tőke világának mai, belterjessé tett terében szükségszerűvé vált a külső világ tereinek kialakítása és föltérképezése. A filozófia vajon képes-e föl vállalni az úttörő szerepét egy ilyen áttörésben, lerohanásban, megszakításban, kiugrásban, szétfeszítésben? Lehetnek-e Nietzsche kívülről érkező barbárai filozófusok?

Az öregség nem engedi át magát az élet és az ifjúság hipnotikus áramlásának, inkább távolságtartó és távolodik. *Az öreg idegen!*⁵

A Gerusija/gerúzia Brecht *Verfremdungseffektje*.

Az „antiautoritatív mező” (Rudi Dutschke) tágulása manapság szükségszerűvé aktualizálódott. Az egyetemen belül és kívül egyaránt. Elsődlegesen a tudás hierarchizálása és kommercializálása, az oktatás bürokratizálása elleni harc formáját ölti magára – röviden: szembemegy a piaci egyetemi modellel. A szubverzív tett a társadalmiság minden szegmensét, így az iskolarendszert és az oktatást is strukturáló egyenlőtlenség elve ellen irányul. Ezért az *alter egyetemért* folytatott harc a társadalmiság széles mezejének emancipálását célozza meg, annak minden ellentmondásával együtt. A társadalmiság ellentmondásainak politizálása és az elméleti-filozófiai fölvilágosítás kéz a kézben jár.

Manapság a kiáltvány formája is ellenállásnak számít. Vele fejezzük ki az igazság és a program eszméjéhez fűződő hűségünket. Éppen a látszólagos anakronizmusa teszi hatásossá. Badiou szerint minden kiáltványban kell lennie egy „elérkezett az ideje, hogy kimondjuk...” kezdetű mondatnak. A kiáltvány: beavatkozás egy adott helyzetbe. Geruziánus kiáltványt írni annyi, mint állást foglalni az újvidéki, a nyugat-balkáni és a globális helyzettel szemben.

Elérkezett az ideje, hogy öregek legyünk!

RAJSLI Emese fordítása

⁵ Az eredeti, szerb nyelvben szójáték: „Starac je stranac!”